

งานอนุสรณ์ดอนเจดีย์กับประวัติศาสตร์ที่รับใช้ท้องถิ่นทศวรรษ 2520-2530

Don Chedi Memorial Ceremony with a history of serving the local in the 1970s-1980s

ภัคพิชา คำหอม¹ชาติชาย มุกสง²

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ต้องการศึกษาการเปลี่ยนแปลงความหมายของพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ผ่านการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวหลังการเข้ามาสนับสนุนการจัดงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในทศวรรษ 2520 โดยเสนอว่าในทศวรรษ 2520 เป็นต้นไป พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ถูกนิยามความหมายในเชิงการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้เป็นจำนวนมากให้กับทางจังหวัดสุพรรณบุรีและประเทศ ทำให้มุมมองที่ท้องถิ่นมีต่อพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์เปลี่ยนจากวีรกรรมการกู้ชาติเป็นพื้นที่ที่มีอดีตเป็นจุดขาย โดยงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์เป็นประเพณีประดิษฐ์ (invented tradition) ตามทฤษฎีของเอริก ฮอบส์บอม (Eric Hobsbawm) ที่ปรับเปลี่ยนความหมายจากประวัติศาสตร์ความเป็นชาติมาประดิษฐ์ประเพณีใหม่ให้กลายเป็นสินค้าเพื่อสร้างรายได้เข้าสู่จังหวัด

คำสำคัญ: งานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ งานรัฐพิธี ประเพณีประดิษฐ์ การท่องเที่ยวสุพรรณบุรี

Abstract

The main purpose of this article is to study the changing meaning of the Don Chedi Memorial Ceremony which takes place in the area of Don Chedi Memorial, Suphanburi. This article also concentrates on how the people in Suphanburi see the ceremony after Thai Tourism Authority began to support the ceremony in the 1970s. This article tries to suggest that from said point, the Don Chedi Memorial was understood as place, which – in the branch of tourism- could bring high income for the province as well as for the country. Local people thus started to change their view on the Memorial from a place, which could be linked to a heroism bravery for a nation, to a place, where the past functions as a selling point. The Don Chedi Memorial Ceremony is thus, according to Eric Hobsbawm, an invented tradition, in which a history of a nation is turned in to a product with high income for the province.

Keywords: Don Chedi Memorial Ceremony, state ceremony, Invented tradition, Suphanburi Travel

บทนำ

ทศวรรษ 2510 การพยายามช่วงชิงพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ระหว่างท้องถิ่นสุพรรณบุรีและกาญจนบุรีเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ในทศวรรษ 2520 เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ให้ยิ่งใหญ่ขึ้นและทางจังหวัดสุพรรณบุรีพยายามผลักดันการจัดงานให้เป็นตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวของทางจังหวัดที่มีความสำคัญระดับประเทศ จากการร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ การกระทำดังกล่าวเพื่อใช้เป็นเครื่องยืนยันข้อเท็จจริงในสมมุติฐานที่ว่าเจดีย์ยุทธหัตถ์อยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรีและมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความเป็นชาติผ่าน

¹ นิสิตชั้นปีที่ 4 ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² อาจารย์ที่ปรึกษาบทความ

พิธีกรรมต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ แต่ทั้งนี้ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของจังหวัด (ภารเดช พยัฆวิเชียร, 2549, น. 3-4) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นแนวคิดที่ต้องการนำอดีตมาเป็นสินค้า โดยงานดอนเจดีย์กลายเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นและองค์การบริหารส่วนจังหวัด ความหมายของพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์เปลี่ยนมาเพื่อรับใช้จังหวัดสุพรรณบุรี โดยอาศัยความหมายทางประวัติศาสตร์เป็นตัวสนับสนุน

เมื่อพิจารณาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ไม่ว่าจะในการริเริ่มจัดงานครั้งแรกในปี 2494 เมื่อทางจังหวัดต้องการฟื้นฟูประเพณีบวงสรวงที่มีการปฏิบัติมาตั้งแต่ค้นพบเจดีย์ยุทธหัตถีให้กลับมาจัดขึ้นใหม่อีกครั้ง พร้อมทั้งประกอบพิธีกรรมเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ยุทธหัตถีที่ถูกจัดขึ้นเรื่อยมาจนกลายเป็นงานรัฐพิธีในวันที่ 25 มกราคม เพื่อยกฐานะเจดีย์ยุทธหัตถี หรือการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์หลังการร่วมมือกันของ ททท. และจังหวัดสุพรรณบุรีที่ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ประวัติศาสตร์มาปรับปรุง ดัดแปลงจนเกิดเป็นการแสดงยุทธหัตถี การเดินทัพจริง รวมไปถึงการรื้อฟื้นศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเช่นการละเล่นเพลงอีแซว มาร่วมสร้างเสริมการท่องเที่ยว ปรากฏการณ์เหล่านี้สามารถอธิบายได้ด้วยกรอบแนวคิดด้วยประเพณีประดิษฐ์ (invented tradition) ของฮอปลีย์ ฮอบส์บอมจากหนังสือเรื่อง The Invention of tradition โดยฮอบส์บอมได้เสนอว่าประเพณีประดิษฐ์คือ ปรากฏการณ์ของสังคมที่ถูกสร้างหรือถ่ายทอดจากการนำเอาอดีตเชิงประวัติศาสตร์ พิธีกรรม ข้อปฏิบัติและอื่นๆ ที่มีความเก่าแก่ยาวนานมาปรับปรุง ตีความ หรือผลิตซ้ำใหม่ โดยทำให้เป็นระเบียบ มีแบบแผน และเป็นพิธีกรรม ซึ่งประเพณีเหล่านี้จะกล่าวอ้างไปถึงความต่อเนื่องในการสืบทอดมาอย่างยาวนาน มีเป้าหมายสำคัญในการรับใช้เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเป็นสำคัญ (วริศรา ตั้งคำวานิช, 2557, น. 258.) เป้าหมายทางการเมืองหมายถึงการต้องการควบคุมหรือสร้างอำนาจเหนือในการปกครอง ส่วนเศรษฐกิจหมายถึงการสร้างธุรกิจโยหยหาอดีต สร้างสินค้าหรือทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว (ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2560, น. 32.) จากกรอบแนวคิดดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่างานอนุสรณ์ดอนเจดีย์คือประเพณีที่ถูกประดิษฐ์สร้างขึ้นมาเพื่อเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองให้กับรัฐและท้องถิ่น รวมถึงเป็นประเพณีที่มีไว้เพื่อรับใช้ปัจจุบันที่แท้จริง

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงความหมายของพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรีผ่านการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์หลังทศวรรษ 2520

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์และความหมายที่เปลี่ยนไปของพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ในช่วงทศวรรษ 2520 ซึ่งเป็นทศวรรษที่จังหวัดสุพรรณบุรีมีการร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จนถึงทศวรรษ 2530 ซึ่งเป็นช่วงเวลาทำงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์กลายเป็นสัญลักษณ์การท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรีในสายตาประชาชน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ในการศึกษา วิเคราะห์และตีความ โดยในบทความนี้จะใช้เอกสารชั้นต้นอย่างหนังสือพิมพ์คนสุพรรณซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเอกสารชั้นต้นสำคัญในการศึกษาเพื่อศึกษาถึงมุมมองของท้องถิ่นที่มาจากท้องถิ่นที่มีต่องานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ รวมถึงใช้เอกสารตีพิมพ์อื่นๆ มาประกอบการศึกษาไม่ว่าจะเป็นบทความ งานวิจัย วารสาร และอื่นๆ

ผลการวิจัย

งานอนุสรณ์ดอนเจดีย์กับรัฐพิธี

“โดยที่คณะกรรมการจังหวัดสุพรรณบุรี คณะผู้พิพากษาศาลจังหวัด คณะกรรมการอำเภอทุกอำเภอ ตลอดจนหัวหน้าราชการทุกหน่วยในจังหวัดสุพรรณบุรี คณะครู กำนันผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้าประชาชนและคณะสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีได้รำลึกถึงวีรกรรมสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเจ้า ซึ่งได้กระทำการยุทธหัตถีชนช้างชนะพระมหาอุปราชา แม่ทัพพม่าเมื่อ พ.ศ. 2135 จึงได้พร้อมใจกันที่จะสำแดงกตเวทิตาคุณแด่พระองค์ โดยจะได้จัดงานสมโภชน์ และกระทำพิธีสักการะพระวิญญาณของพระองค์ท่านและทหารหาญของชาติ ณ พระสถูปดอนเจดีย์ อำเภอศรีประจันต์ กับทั้งเพื่อที่จะเป็นประเพณีของชาวสุพรรณบุรีสืบไปชั่วกาลนาน”

สนิท วิไลจิตต์

จากข้อความข้างต้นมาจากคำนำที่เขียนโดยข้าหลวงประจำจังหวัดสุพรรณบุรีในหนังสือที่ระลึกงานฟื้นฟูเจดีย์ยุทธหัตถีที่ตีพิมพ์ในปี 2494 จะพบว่าทางจังหวัดพยายามผลักดันให้มีการจัดงานสมโภชเจดีย์ยุทธหัตถีขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยเป็นการรื้อฟื้นงานที่เคยจัดมาตั้งแต่รัชกาลที่ 6 ครั้นเสด็จมาทำพิธีสมโภชเจดีย์ยุทธหัตถีในปี 2456 แล้วต่อมาก็ถือเป็นประเพณีของผู้มาดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดในอันที่จะจัดงานดอนเจดีย์เป็นงานประจำปี โดยให้อำเภอต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรีไปร่วมกันจัดงานในฤดูแล้ง (บุรี พรหมลักขโณ, 2494, ดูในหนังสือคณะกรรมการอำเภอศรีประจันต์ที่ 2008/2494.) แต่ทั้งนี้หลังจากปี 2475 งานสมโภชดอนเจดีย์ได้งดเว้นการจัดลงและมาฟื้นฟูการจัดงานอีกครั้งในปี 2487 โดยหลวงวุฒิราษฎร์รักษาข้าหลวงสุพรรณบุรีแต่ก็จัดได้เพียงปีเดียวเนื่องจากได้รับผลกระทบจากวิกฤตสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ไม่มีการจัดงานต่อจนกระทั่งในปี 2494 ทางจังหวัดจึงมีแนวคิดที่จะผลักดันให้มีการฟื้นฟูงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์และจัดให้เป็นงานประจำปีขึ้นในปี 2495 (บุรี พรหมลักขโณ, 2494, ดูในหนังสือข้าหลวงประจำจังหวัดสุพรรณบุรีที่ 6515/2494.) แต่เป็นที่น่าแปลกใจว่าในบันทึกความทรงจำของมนัส โอภากุลปราชญ์ท้องถิ่นของสุพรรณบุรีไม่มีการกล่าวถึงประเพณีการจัดงานสมโภชเจดีย์ยุทธหัตถีของข้าหลวงสุพรรณบุรี มีแต่กล่าวถึงว่า “องค์พระเจดีย์ถูกปล่อยร้างอยู่กลางป่าดงดิบมาเกือบสี่ศวรรษ จึงได้รับความสนใจจากทางการบ้านเมือง...ราวปี 2484 สงครามโลกใกล้ยุติหลวงวุฒิราษฎร์รักษาข้าหลวงประจำจังหวัดสุพรรณบุรีเตรียมจัดให้มีการบวงสรวงองค์พระเจดีย์ขึ้น” (มนัส โอภากุล, 2552, น. 72.) ทั้งที่ในความเป็นจริงประเพณีที่สืบทอดมาอย่างยาวนานควรมีการรับรู้ระหว่างคนในท้องถิ่นอยู่บ้าง แต่ถ้าเรื่องที่มีการจัดงานสมโภชสืบทอดกันมาเป็นเรื่องจริงก็เป็นที่น่าสังเกตว่าช่วงเวลาซึ่งงดการจัดงานสมโภชเป็นช่วงเวลาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ประชาธิปไตยและคณะราษฎรเป็นผู้บริหารประเทศ

การจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ในปี 2495 เป็นการรวมมือกันภายในจังหวัดโดยงานมีทั้งหมด 3 วันระหว่างวันที่ 12-14 มีนาคม การกำหนดจัดงานช่วงนี้เนื่องจากเป็นช่วงเวลาหลังเก็บเกี่ยวของชาวบ้านและเริ่มเข้าฤดูร้อนทำให้การเดินทางมางานสะดวก โดยกำหนดการวันแรกคือทำพิธีบวงสรวงสังเวchyญาณพระนเรศวรโดยข้าหลวงจังหวัดและเจริญพระพุทธรณ์วันที่สองตักบาตรทำบุญ โดยจะมีตลาดนัดขายของและการแสดงมหรสพ วันที่สามก็เช่นเดียวกัน การจัดงานในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้คนท้องถิ่นและคนทั่วไปได้รับรู้การมีอยู่ของเจดีย์ยุทธหัตถี ณ ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นสำคัญ (บุรี พรหมลักขโณ, 2494, ดูในหนังสือข้าหลวงประจำจังหวัดสุพรรณบุรีที่ 6515/2494.) หลังจากปีนี้ไม่พบหลักฐานว่ามีการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์อีก ทั้งนี้สันนิษฐานได้ว่าเพราะเป็นช่วงที่มีการก่อสร้างพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ทำให้งดเว้นการจัดงาน ต่อมาหลังจากมีการสร้างพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์จนแล้วเสร็จในทศวรรษ 2500 พบว่าการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์มีลักษณะที่เปลี่ยนไป วันที่จัดงานมีการกำหนดระยะเวลาและเดือนแน่นอน โดยกำหนดให้วันที่ 25 มกราคม³ เป็นวัน

³ วันที่ 25 มกราคมถูกกำหนดเป็นวันคล้ายวันยุทธหัตถีตามการคำนวณของนายฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ แต่ต่อมามีการคำนวณวันเกิดยุทธหัตถีใหม่จึงพบว่าวันที่กระทำการยุทธหัตถีคือวันที่ 18 มกราคม ในปี 2549 ทางภารกิจมีมติให้เปลี่ยนวันคล้ายวันยุทธหัตถีและวันกองทัพไทยเป็นวันที่ 18 มกราคมแทน

แรกและจัดงานรัฐพิธีซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นวันทำยุทธหัตถี โดยรูปแบบการประกอบพิธีกรรมมีลักษณะเป็นทางการมากกว่าแต่เดิม และกลุ่มคนที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในงานรัฐพิธีได้แก่ เชื้อพระวงศ์ บุคคลสำคัญในคณะรัฐบาล กองทัพ และข้าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องจากพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ถูกผนวกให้มีความสำคัญในแง่การเป็นอนุสรณ์สถานของชาติ และสถานที่ทำพิธีระลึกถึงวันกองทัพไทยจึงทำให้งานรัฐพิธีมีแต่บุคคลสำคัญ ทั้งนี้ในวันงานรัฐพิธีจะพบว่าประชาชนทั่วไปมีบทบาทแค่ในการรอรับเสด็จเชื้อพระวงศ์

นอกจากนี้ความสำคัญของการจัดงานรัฐพิธีในวันที่ 25 มกราคมในระยะแรกที่เริ่มมาตั้งแต่ปี 2502 มาจากบริบททางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศส่งผลให้รัฐบาลของสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หันมารื้อฟื้นและส่งเสริมบทบาทของสถาบันกษัตริย์ให้กลับมามีศักดิ์สิทธิ์ในสังคมอีกครั้งหนึ่งหลังถูกลดบทบาทลงในรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม การเชิดชูสถาบันกษัตริย์ของสฤษดิ์ทางหนึ่งเพื่อสร้างความชอบธรรมในการปกครองแบบเผด็จการจากการแสวงหาการยอมรับจากประชาชนผ่านกิจกรรมของสถาบันกษัตริย์เพื่อใช้บารมีของกษัตริย์ทำให้รัฐบาลเป็นที่ยอมรับ (ชนิดา ชิตบัณฑิตย์, 2550, น. 107-112.) โดยเฉพาะการส่งเสริมให้เสด็จเยี่ยมประชาชนในแต่ละท้องถิ่นที่เป็นการสร้างความหมายว่าพื้นที่ที่เสด็จเยือนจะนำพาความเจริญและการพัฒนาไปยังพื้นที่นั้น และทางหนึ่งเพื่อใช้สถาบันเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนต่อต้านภัยจากคอมมิวนิสต์ ดังนั้นการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จมาเป็นประธานพิธีเปิดพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2502 จึงมีนัยทางการเมืองแฝงอยู่กล่าวได้ว่าทางหนึ่งเพื่อช่วยสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลทหารและทางหนึ่งเพื่อสร้างอำนาจให้กับสถาบัน กล่าวได้ว่าตั้งแต่ปี 2502 เป็นต้นมาในทุกปีการจัดงานรัฐพิธีในงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์จึงกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติไปในที่สุดและเปรียบเสมือนการเปิดพื้นที่ให้ทางส่วนกลางเข้ามาสร้างความหมายในพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ ผ่านการวางพวงมาลาของเชื้อพระวงศ์หรือผู้แทนพระองค์ การจัดนิทรรศการของกองทัพบก และแสดงแสงยานุภาพทางการทหารให้ประชาชนเข้าชม เป็นต้น

งานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นคนสุพรรณ

หนังสือพิมพ์คนสุพรรณเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเล่มแรกของสุพรรณบุรีก่อตั้งขึ้นในปี 2500 โดยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารภายในจังหวัดเป็นหลัก โดยในปี 2504 นายมนัส โอภาณกุลได้เข้ามาเป็นบรรณาธิการ และเป็นผู้เขียนเนื้อหาข่าวทั้งหมดในหนังสือพิมพ์แต่เพียงผู้เดียว โดยหลังจากนายมนัส เป็นผู้เข้ามาดูแลหนังสือพิมพ์ก็ได้ออกนโยบายเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ไว้ว่า

“นโยบายพยายามให้เป็นหนังสือพิมพ์ของประชาชนจริงๆโดยมีนโยบายเป็นกลางจะวิพากษ์-วิจารณ์ ดี-ชม สิ่งใดต้องเป็นไปโดยเหตุผลสมควร ไม่ใช่ไม่พอใจใครก็เอาแต่จะด่าอย่างหยาบคายเช่นนี้ไม่ใช่นโยบายของ “คนสุพรรณ” ใหม่ “คนสุพรรณ” ใหม่จะทำอะไรต้องถือเหตุผลเป็นสำคัญ จึงหวังว่า “คนสุพรรณ” คงจะได้รับความอุปการะจากมิตรชาวสุพรรณทั่วไป”

บก.

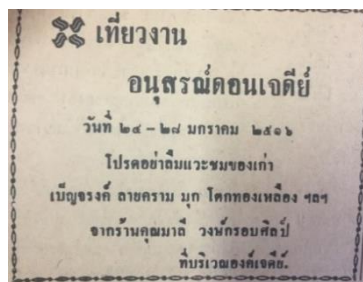
คำกล่าวข้างต้นมาจากหนังสือพิมพ์คนสุพรรณฉบับวันจันทร์ที่ 30 ตุลาคม 2504 (มนัส โอภาณกุล, 2552, น. 62-63) ซึ่งจากนโยบายดังกล่าวจะพบว่าทิศทางของหนังสือพิมพ์มุ่งเสนอข่าวอย่างเป็นกลางและเพื่อประชาชน โดยเนื้อหาข่าวจะเน้นข่าวของท้องถิ่น อาจมีข่าวของส่วนกลางบ้างประปรายเมื่อข่าวนั้นมีความสำคัญกับประชาชนสุพรรณบุรีหรือเกี่ยวข้องกับจังหวัด นอกจากนี้ยังมีคอลัมน์การโฆษณาและประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงขณะนั้น ทำให้หนังสือพิมพ์คนสุพรรณเป็นหลักฐานที่บันทึกเหตุการณ์และความทรงจำในอดีตของจังหวัดสุพรรณบุรีในสายตาหรือมุมมองจากคนสุพรรณบุรี ดังนั้นการที่จะศึกษาการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ผ่านการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์จึงเป็นการสะท้อนมุมมองที่ท้องถิ่นมองต่อเหตุการณ์นั้น

จากการตรวจสอบข่าวที่เกี่ยวกับงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์พบว่าวันเวลาการจัดงานช่วงแรกจะมีการจัดงาน 3 วันคือตั้งแต่วันที่ 24-26 มกราคมการแสดงประกอบไปด้วยดนตรีของ 3 กองทัพ ภาพยนตร์ รำวง และการแสดงวิวัฒนาการทางอาวุธของกองทัพบก ฯลฯ (คนสุพรรณ, 2509, 25 มกราคม, น. 15.) นอกจากนี้ยังมีการออกร้านค้าของประชาชน การจัดงานในช่วงแรกการประชาสัมพันธ์ถึงงานที่จัดยังไม่แพร่หลายมากนัก สังเกตได้จากโฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นคนสุพรรณพบว่ามีข้อความโฆษณางานเพียงชิ้นเดียวในวันที่ 25 มกราคม ปี 2509 ซึ่งเป็นกรอบโฆษณาเล็กๆ ไม่สะดุดตาในหนังสือพิมพ์หน้า 15 ก่อนที่จะพบโฆษณางานอนุสรณ์ดอนเจดีย์อีกครั้งในเดือนมกราคมปี 2516 โดยระบุไว้ในหัวมุมด้านบนขวามือของหนังสือพิมพ์หน้าแรก และมีรายละเอียดการเพิ่มวันจัดงานเป็นวันที่ 24-28 มกราคม (คนสุพรรณ, 2516, 20 มกราคม, น. 1.) ดังรูปที่ 1 และในหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ก็ถือเป็นฉบับแรกที่มีโฆษณาร้านค้าที่ม้อออกร้านในงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ด้วยดังรูปที่ 2 การเพิ่มวันจัดงานและมีโฆษณาร้านค้าแสดงให้เห็นว่างานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ได้รับความนิยมจากประชาชนทั่วไปมากขึ้น และการที่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนำเสนอโฆษณางานในหน้า 1 อาจมองได้ในแง่ของการพยายามแสดงความเป็นเจ้าของในพื้นที่ ขณะเกิดเหตุการณ์ช่วงชิงพื้นที่ประวัติศาสตร์ตำแหน่งการยุทธหัตถีที่แท้จริงกับกาญจนบุรีที่เริ่มเป็นข่าวเกรียวกราวตั้งแต่ปี 2515

รูป 1 โฆษณางานอนุสรณ์ดอนเจดีย์หัวมุมขวามือของหน้า 1 พ.ศ. 2516 โดยจะพบว่ามีกรอบโฆษณาในลักษณะนี้ต่อมาก่อนจะเปลี่ยนรูปแบบเป็นรูปโปสเตอร์งานและพาดหัวข่าวในฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ. 2523

ที่มา: หนังสือพิมพ์คนสุพรรณ (2516, 20 มกราคม). หน้า 1.

รูป 2 โฆษณาร้านค้าในงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นโฆษณาร้านค้าครั้งแรกที่พบในหนังสือพิมพ์คนสุพรรณ

ที่มา: หนังสือพิมพ์คนสุพรรณ (2516, 20 มกราคม). หน้า 5.

และพบว่าหนังสือพิมพ์คนสุพรรณมีการนำเสนอข่าวหรือให้รายละเอียดเกี่ยวกับงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ในลักษณะอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับงานรัฐพิธีวันที่ 25 มกราคมอย่างเดียวยังแบบอดีตเช่น ข่าวเกี่ยวกับผลออกสลากงานดอนเจดีย์ที่ทางจังหวัดจะนำเงินจากการขายสลากมาบูรณะพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ในอนาคต เป็นต้น ข่าวเหล่านี้เริ่มปรากฏรายละเอียดครั้งแรกในฉบับวันที่ 30 มกราคม 2516 (คนสุพรรณ, 2516, 30 มกราคม, น. 1,12.) ก่อนจะเว้นการเขียนเนื้อหาข่าวเกี่ยวกับงานในปีต่อมาและปรากฏเป็นโฆษณาเชิญเที่ยวงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ในหน้า 2 ซึ่งลงในหนังสือพิมพ์ฉบับวันที่ 20 มกราคม 2518 แทน เนื้อหาโฆษณาในฉบับนี้เป็นฉบับแรกที่รูปแบบการให้รายละเอียดแตกต่างจากฉบับอื่นเพราะเป็นการเชิญชวนให้มาเที่ยวในลักษณะที่ “ต้องเที่ยวงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์อันยิ่งใหญ่” (คนสุพรรณ, 2518, 20 มกราคม, น. 2.) และนำดารากาพย์มาเป็นส่วนหนึ่งของการเชิญชวนเที่ยวงานเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเดินทางมาท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าสิ่งที่ยังเหมือนเดิมตั้งแต่ต้นของงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์คือการแสดงดนตรีของ 3 กองทัพและการแสดงนิทรรศการของกองทัพที่ยัง

ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของงาน การพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบการเชิญชวนในหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ในปี 2518 แสดงให้เห็นว่า สุพรรณบุรีเริ่มที่จะให้ความสำคัญกับงานอนุรักษ์ดอนเจดีย์ในแง่ของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว

การโฆษณางานอนุรักษ์ดอนเจดีย์ในหัวมุมขวามือในหน้า 1 ยังทำต่อมาแต่มีการเปลี่ยนรูปแบบจากมีแค่ข้อความ ระบุวันจัดงาน รูปอนุสาวรีย์พระนเรศวรทรงคชาศีกและเจดีย์ยุทธหัตถีถึงรูปที่ 1 มาเป็นการใช้รูปโปสเตอร์มาประกอบข่าวการจัดงานอย่างในหนังสือพิมพ์ครั้งแรกฉบับวันที่ 15 ธันวาคม 2523 ในรูปโปสเตอร์จะปรากฏผู้หญิงใส่ชุดตะเบงมารถือดาบ และมีอนุสาวรีย์พระนเรศวรทรงคชาศีกเป็นฉากหลัง รูปดังกล่าวเป็นรูปโปสเตอร์ที่ทางจังหวัดให้พิมพ์แจกเพื่อประชาสัมพันธ์งานและในรายละเอียดพบว่าเพิ่มการจัดงานอนุรักษ์ดอนเจดีย์เป็นวันที่ 24-30 (คนสุพรรณ, 2523, 15 ธันวาคม, น. 1,9.) โดยจะพบว่าการใช้รูปโปสเตอร์ในการโฆษณาครั้งนี้เป็นผลมาจากการจัดงานอนุรักษ์ดอนเจดีย์ในปี 2524 ทางจังหวัดได้ร่วมมือจัดงานอนุรักษ์ดอนเจดีย์กับทาง ททท. และต่อมาในหนังสือพิมพ์ฉบับวันที่ 16 มกราคม 2524 ก็ปรากฏรูปแบบโฆษณา งานอนุรักษ์ดอนเจดีย์ที่เปลี่ยนจากแบบเดิมมาเป็นการพาดหัวข่าวใหญ่ในหนังสือพิมพ์หน้า 1 แทน (คนสุพรรณ, 2524, 16 มกราคม, น. 1.) ซึ่งข้อความที่พาดหัวข่าวจะเน้นไปที่การนำเสนอความยิ่งใหญ่ของการจัดงานเช่น “งานอนุรักษ์ดอนเจดีย์ปีนี้จัดกองทัพจริงเพื่อสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์” (คนสุพรรณ, 2524, 31 ธันวาคม, น. 1.) “งานดอนเจดีย์ปีที่ 26 มีช้างสุรินทร์มาร่วม จัดใหญ่เท่าเดิมมีฉากแปลก ช้างสุรินทร์แสดงพิเศษ” (คนสุพรรณ, 2525, 31 ธันวาคม, น. 1.) “งานดอนเจดีย์ปีนี้ยิ่งใหญ่เช่นเคย มีชนช้างและกีฬาช้างขมงาน” คนสุพรรณ, 2527, 16 มกราคม, น. 1.) “งานดอนเจดีย์ปีนี้ยิ่งใหญ่มากกว่าก่อนๆ แล้วมาการแสดงละครปรับปรุงใหม่” (คนสุพรรณ, 2530, 16 มกราคม, น. 1.) “งานดอนมโหฬารเหมือนเคยช้างจากสุรินทร์แสดงยุทธหัตถี มีช้างให้ขี่บริเวณงานและประกวดธิดาดอนฯ” (คนสุพรรณ, 2528, 16 มกราคม, น. 1.) ฯลฯ ซึ่งการพาดหัวข่าวดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อการจัดงานดอนเจดีย์ในช่วงเวลานั้น และจากข้างต้นจะพบว่าปีที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการนำเสนอข่าวหรือการโฆษณาของหนังสือพิมพ์คนสุพรรณที่เน้นความสำคัญมาที่การจัดงานอนุรักษ์ดอนเจดีย์ในส่วนองงานกลางคืนสอดคล้องกับการเข้ามาของ ททท. ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการจัดงานอนุรักษ์ดอนเจดีย์ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในทศวรรษ 2520 ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

ความร่วมมือระหว่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและจังหวัดสุพรรณบุรี

ทศวรรษ 2520 งานอนุรักษ์ดอนเจดีย์ได้ผนวกงานกาชาดเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของงาน แสดงให้เห็นว่าพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์กลายเป็นจุดศูนย์กลางของจังหวัดสุพรรณบุรี รวมถึงได้รับความร่วมมือจาก ททท. ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานแสงสีเสียงในช่วงเวลากลางคืน ทั้งนี้เหตุผลการเข้ามาของ ททท. อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 4 (2520-2524) ที่ได้รวมเอาการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าไปอยู่ในแผนเป็นครั้งแรก ทำให้การท่องเที่ยวกลายเป็นวาระระดับชาติ ทาง ททท. จึงจำเป็นต้องจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและสร้างสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ขึ้น การพัฒนา กิจกรรมที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ทาง ททท. ให้ความสำคัญ โดยเริ่มจากการเข้าไปร่วมจัดงานแสงสีเสียงในงานประจำปีหรืองานสำคัญในจังหวัดต่างๆ (ถาวรเดช พยัคฆ์เชียร, 2549, น. 3-4.) ดังนั้นเมื่อทางสุพรรณบุรีได้ขอความร่วมมือไปยัง ททท. จึงได้รับความร่วมมือที่ตกลับมา

โดยในมุมมองของท้องถิ่นพบว่าการจัดงานอนุรักษ์ดอนเจดีย์ในแง่ให้เป็นที่ท่องเที่ยวได้เริ่มมีความสำคัญมาตั้งแต่ปี 2518 แต่ไม่ชัดเจนเท่าการที่ทางผู้ว่าราชการจังหวัดร่วมมือกับ ททท. ในการจัดงานอนุรักษ์ดอนเจดีย์ที่จัดขึ้นในปี 2524 ซึ่งมีจุดประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในสุพรรณบุรีและสร้างเศรษฐกิจที่ดีให้กับคนในจังหวัด (คนสุพรรณ, 2523, 15 ธันวาคม, น. 1,9.) ซึ่งการพยายามเปลี่ยนแปลงงานอนุรักษ์ดอนเจดีย์ให้มีความสำคัญกับสุพรรณบุรีในแง่การท่องเที่ยวปรากฏชัดเจนในคำกล่าวของผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี (นายจรินทร์ กาญจนมัย) ตอนหนึ่งว่า “การจัดงานอนุรักษ์ดอนเจดีย์ครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อที่จะเปิดเมืองสุพรรณบุรีให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศและนิยมเดินทางไปเยือนอันจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่น” (อนุสาร อ.ส.ท. 21(6):73.) และคำกล่าวในงานประชุมสโมสรโรดาร์สุพรรณบุรีในเดือนมีนาคม ปี 2525 ว่า “จะเจียรไนดอนเจดีย์ให้

เป็นเพชรน้ำเอกที่สำคัญของสุพรรณบุรีและของประเทศชาติ...พยายามที่จะทำงานตอนเจดีย์ให้ติดปากชาวต่างจังหวัดให้เหมือนเมืองโคบาลในเท็กซัส...การท่องเที่ยวคือโรงงานที่ไม่มีปล่องควัน เป็นโรงงานที่ไม่ต้องลงทุนมากแต่ได้เงินมากทำไมเราจะไม่ทำเล่า” (คนสุพรรณ, 2525, 16 มีนาคม, น. 1,9.) จะเห็นได้ว่าความหมายของงานตอนเจดีย์ถูกนิยามใหม่และถูกใช้เป็นวัตถุดิบในการท่องเที่ยวที่จะสร้างเศรษฐกิจให้ท้องถิ่นสุพรรณบุรี

การเข้ามาของ ททท. เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์โดยพบว่ารูปแบบการจัดงานกลางคืนจะมีความยิ่งใหญ่มากขึ้นกว่าเดิม เริ่มตั้งแต่ในปี 2524 โปรแกรมงานตอนเจดีย์ได้เพิ่มการประกวดธิดาดอนโดยให้ผู้เข้าประกวดสวมชุดตะเบงมารซึ่งเป็นชุดออรบของผู้หญิง การแสดงตำนานยุทธหัตถีโดยใช้ช้างจริงในการแสดง รวมถึงฟื้นฟูประเพณีดั้งเดิมของสุพรรณบุรีเช่น การแสดงเพลงอีแซว เพลงเรือ ฯลฯ (อนุสาร อ.ส.ท., 2524, มกราคม, น. 15.) การจัดงานในครั้งนี้ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากโดยเฉพาะการแสดงยุทธหัตถีซึ่งสะท้อนผ่านข่าวในหนังสือพิมพ์คนสุพรรณความว่า “การแสดงตำนานยุทธหัตถีเริ่มขึ้น 19.00 น. ประชาชนชมกันแน่นขนัดเปียดเสียดยัดเยียดอย่างแออัด ชาวต่างจังหวัดต่างมาชมกันมากมายนับเป็นประวัติการณ์ ปรากฏว่าบัตรจำหน่ายที่หน้าประตูหมด” นอกจากนี้ยังพบว่าการจัดงานครั้งนี้รายได้ของงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์สูงที่สุดตั้งแต่มีการจัดงานมา (คนสุพรรณ, 2524, 1 กุมภาพันธ์, น. 1,2.) หลังจากการประสบความสำเร็จของการจัดงานในปี 2524 ปรากฏว่าปีต่อมามีการเพิ่มการจัดให้มีการเดินทัพจริงโดยเลียนแบบการเดินทัพแบบโบราณมาจากอยุธยาและกาญจนบุรี ซึ่งผู้ร่วมเดินทัพเป็นทหารแต่ละฝ่ายจะใช้นักเรียนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยทั้งสองกองทัพจะเริ่มขบวนทัพในวันที่ 22 มกราคมและมาทำยุทธหัตถีในวันที่ 25 มกราคม ณ พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ (คนสุพรรณ, 2524, 1 ธันวาคม, น. 1,9.)

การเดินทัพจริงพบว่ามาจากแนวคิดของผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี (นายจรินทร์ กาญจนมัย) ที่ต้องการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ให้มีความยิ่งใหญ่และดึงดูดนักท่องเที่ยวมางานมากกว่าเดิม โดยใช้โอกาสในปีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปีมายกระดับการจัดงาน และจะใช้การเดินทัพเป็นการโฆษณางานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ไปในตัว รวมถึงต้องการให้คนรุ่นหลังสัมผัสประสบการณ์จริงของบรรพบุรุษที่สละเลือดเพื่อประเทศ (คนสุพรรณ, 2524, 31 ธันวาคม, น. 1.) จากการสัมภาษณ์หนึ่งในผู้เข้าร่วมการเดินทัพจริงในครั้งนี้ได้ความว่า

“ขณะอยู่ประมาณ 16 ปี อยู่ ม. 3-4 ถูกเกณฑ์ไปเดินขบวนเป็นทหารฝ่ายไทย โดยปีที่เป็นปีแรกที่มีการจัดการเดินทัพ เดินตั้งแต่เสนามาป่าโมกข์เข้าอ่างทองและมาถึงดอนเจดีย์ใช้เวลาประมาณ 3 วัน ตอนกลางคืนจะพักตามวัดและโรงเรียน ชุดที่ใส่สีน้ำตาลคล้ายชุดทหารโบราณโดยระหว่างเดินก็จะถือดาบไปด้วย ช่วงที่มีการเดินทัพอยู่ในช่วงตรุษจีนพอดีชาวบ้านที่เห็นทัพเดินผ่านก็จะเอาขนมเอาอาหารมาให้แล้วดับมือให้กำลังใจ ทำให้รู้สึกฮึกเหิมและสนุกมากรู้สึกเหมือนเป็นทหารจริงๆ รวมทั้งรู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นกองทัพไทย แต่พอมาถึงดอนก็คุยกับเพื่อนที่เป็นทหารพม่า เพื่อนบอกว่าระหว่างทางไม่มีใครทำอะไรกันเลย เวลาทัพเดินทางผ่านชาวบ้านก็เกลียด ให้ไล่ ไม่พอใจ” (พิเชฐ วัฒนวงศ์, สัมภาษณ์ 2561, 17 ธันวาคม)

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นทำให้ทราบว่าคนแต่ละท้องถิ่นล้วนมีภาพจำวีรกรรมกรการยุทธหัตถีจึงเกิดความรู้สึกร่วมกับขบวนทัพจริงที่จัดขึ้นได้ง่าย ทำให้การเดินทัพจริงครั้งนี้นอกจากจะเป็นการโปรโมตงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์แล้วยังเป็นการผลิตซ้ำวีรกรรมกรการยุทธหัตถีต้องเกิดขึ้นที่พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรีอีกด้วย นอกจากนี้ข่าวเกี่ยวกับงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ฉบับวันที่ 16 มกราคม 2526 เรื่องการประกวดธิดาดอนเป็นที่น่าสังเกตว่ามีภาระบุรางวัลของผู้ที่ชนะตำแหน่งธิดาดอนไว้ว่า “ผู้ที่ประกวดได้และมีวุฒิต่างๆ ที่ธนาคารออมสินกำหนดจะได้รับการบรรจุเป็นพนักงานออมสินทันที” ซึ่งรางวัลชนะประกวดต่างจากปีก่อนๆ ที่จะให้เงินรางวัลและใช้เป็นนางแบบในโปสเตอร์ปีต่อไป รูปแบบการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์หลังปี 2525 หลักๆ ยังคงจัดงานในรูปแบบเดิมแต่อาจเพิ่มกลยุทธ์ในการดึงดูดให้ประชาชนมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้นอย่างในปี 2529 ทางจังหวัดได้ตั้งวงดนตรีหรือศิลปินที่เป็นคนสุพรรณบุรีมาจัดการแสดง เช่น คาราบาว, พุ่มพวง ดวงจันทร์, สุรชัย

สมบัติเจริญ เป็นต้น ซึ่งผลตอบรับเกินความคาดหมายเพราะมีคนแห่มารถทัวร์มาดูการแสดงเป็นจำนวนมาก ถึงขนาดบัตรไม่พอที่จะขาย (คนสุพรรณ, 2529, 1 กุมภาพันธ์, น. 1,9-10.) สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“อายุประมาณ 18 ปีการเดินทางไปงานตอนจากหนองหญ้าไซจะไปโดยรถสองแถวที่วิ่งเป็นพิเศษเฉพาะช่วงงานตอน ต้องยืนไปเพราะคนเบียดกันแน่นมาก ของขายในงานตอนก็มีเยอะมีชิงช้าสวรรค์ ม้าหมุนด้วย แต่ว่าที่ไปงานตอนจุดประสงค์หลักคือไปดูฟุ่มพวงเป็นคอนเสิร์ตที่ปิดวิกโชว์ต้องเสียค่าเช่าและคนก็เยอะมากวิกแทบแตก” (ทิพนภา คำหอม, สัมภาษณ์ 2561, 17 ธันวาคม)

“ชื่อไอ้โตไปงานตอนกับเพื่อนตอนวัยรุ่นไปดูคาราบาวโดยไปดูแทบทุกปีที่คาราบาวมาแสดงในงานตอนค่าเช่าวิก 100 บาท ตอนไปดูคาราบาวต้องเอาเขาควายไปด้วย เขาควายใครใหญ่จะอยู่ข้างหน้าแต่ถ้าเขาควายใครเล็กจะอยู่แบบแอบๆ และเจอพวกแฟนเพลงที่ตามวงไปทุกที่ด้วยรู้ได้จากเขาควาย ดูไปสักพักจะมีเรื่องตลกๆ พอดีกันก็จะถีบวิกเพื่อหนี”(วัชรินทร์ วัฒนวงศ์, สัมภาษณ์ 2561, 17 ธันวาคม)

จากคำสัมภาษณ์ของชาวสุพรรณบุรีทั้งสองท่านที่มีประสบการณ์การไปงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ ณ ขณะนั้นจะพบว่าการนำนักร้องที่โด่งดังของยุคเข้ามาแสดงโชว์ในงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์เป็นกลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และจะพบว่าคนที่เข้าไปร่วมงานไม่ได้คำนึงถึงว่าพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์หรือไม่อีกต่อไป แต่จะมองว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิงและความสุข

การร่วมมือกับ ททท. ทำให้สุพรรณบุรีได้ประโยชน์ในแง่การขยายฐานนักท่องเที่ยวให้กว้างขึ้น เนื่องจากทาง ททท. ได้ช่วยโปรโมตงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ในอนุสาร อ.ส.ท. ซึ่งเป็นหนังสือส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในหมู่ประชาชน เนื่องจากเป็นหนังสือที่แนะนำการท่องเที่ยวทั่วไทยโดยหมุนเวียนกันไปในแต่ละเดือนและออกสม่ำเสมอทุกเดือน (ภิญญาพันธุ์ พจนานุกรม, 2558, น. 141-142.) งานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ถูกโปรโมตในอนุสาร อ.ส.ท. ครั้งแรกฉบับเดือนมกราคม 2524 ในคอลัมน์ปฏิทินท่องเที่ยวและคอลัมน์ในวงการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (อนุสาร อ.ส.ท., 2524, มกราคม, น. 15.) และหลังจากปีนี้เป็นต้นมาทางอนุสาร อ.ส.ท. ทุกปีในฉบับเดือนมกราคมจะลงรายละเอียดเกี่ยวกับงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ในคอลัมน์ปฏิทินท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการเชิญชวนให้ผู้อ่านมาสัมผัสกับงานเทศกาลแสงสีเสียงในสุพรรณบุรี

นอกจากนี้ทางสุพรรณบุรีเองก็ได้มีการทำการประชาสัมพันธ์งานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ให้ประชาชนรับรู้กันแพร่หลายมากขึ้น นอกเหนือจากการโปรโมตในอนุสาร อ.ส.ท. หรือหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ทางสุพรรณบุรีได้พยายามยกฐานะงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์เป็นงานประจำปีที่สำคัญระดับประเทศ โดยเฉพาะในปี 2530 ที่ทางจังหวัดได้เพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายมากขึ้น เช่น ทางจังหวัดได้นำขบวนยุทหัตถ์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์เข้าร่วมงานมหกรรมขบวนแห่ประเพณีไทยของ ททท. ในวันที่ 4 มกราคม 2530 ซึ่งทางผู้ว่าราชการจังหวัดเชื่อว่าการเข้าร่วมงานนี้จะสามารถชักจูงใจทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาร่วมชมงานให้รู้จักงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดยังออกข่าวให้สัมภาษณ์พิเศษถึงการจัดงานที่จะเกิดขึ้นในวันที่ 23 มกราคม 2530 พร้อมทั้งส่งข้อมูลงานดอนเจดีย์ให้ข่าว 6 โมงเช้าของกรมประชาสัมพันธ์ และรายการวิทยุทุกสถานี (คนสุพรรณ, 2529, 31 ธันวาคม, น. 1,2.) ซึ่งจากข้างต้นจะพบว่าการโหมประชาสัมพันธ์ของทางจังหวัดในปี 2530 มีส่วนสัมพันธ์กับนโยบายรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมให้ปี 2530 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวเมืองไทยด้วยเช่นกัน แต่ทั้งนี้จะพบว่าตั้งแต่ทศวรรษ 2520 เป็นต้นมาพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ทำเงินให้กับจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ในทุกปีที่จะอภิปรายในประเด็นต่อไป

ประโยชน์จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวในงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์

การส่งเสริมการท่องเที่ยวในทศวรรษ 2520 นำผลดีมาสู่คนท้องถิ่นและทางจังหวัดสุพรรณบุรีเนื่องจากการจัดงานที่เปลี่ยนไปตั้งแต่มีการร่วมมือกับทาง ททท. เพื่อขายประวัติศาสตร์ของพื้นที่ผ่านงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ได้ทำรายได้ให้กับจังหวัดเป็นจำนวนมากดังตารางรายได้จัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ โดยรายได้ที่ได้จากงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์มาจากค่าบัตรผ่านประตู การแสดงยุทหัตถ์ การแสดงดนตรี ค่าเช่าร้านค้า ค่ารูปเทียนดอกไม้ และค่าจิปาถะอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งรายได้ดังกล่าวแต่ละปีหลังหัก

ค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งจะนำไปเก็บไว้ในบัญชีของมูลนิธิคอนเจดีย์ที่จดทะเบียนเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2527 ทั้งนี้เพื่อเป็นทุนในการพัฒนาพระบรมราชานุสรณ์คอนเจดีย์ต่อไป (คนสุพรรณ, 2527, 1 ตุลาคม, น. 1,10.)

ตาราง 1 รายได้งานอนุสรณ์คอนเจดีย์

ปี	รายได้
2524	3.2 ล้านบาท
2525	3,444,418.50 รวมงานกาชาด
2529	3,191,251.50

ที่มา: หนังสือพิมพ์คนสุพรรณ (2524, 1 กุมภาพันธ์). หน้า 5. หนังสือพิมพ์คนสุพรรณ (2525, 1 กุมภาพันธ์). หน้า 9. หนังสือพิมพ์คนสุพรรณ (2529, 16 กุมภาพันธ์). หน้า 10.

นอกจากนี้ในวันที่ 23 มกราคม 2525 ทางจังหวัดได้ทำพิธีพุทธาภิเษกสร้างเหรียญพระนเรศวรทรงสวมพระมาลา เบี่ยง ด้านหลังเป็นรูปพระนารายณ์ทรงปืนออกจำหน่ายให้กับประชาชนที่มาเที่ยวงานในวันที่ 24 มกราคมปีเดียวกันซึ่งเป็นวันแรกในการจัดงานอนุสรณ์คอนเจดีย์ โดยจะจัดจำหน่ายอยู่แค่ 25 บาทจำนวน 59,925 องค์ (คนสุพรรณ, 2524, 1 ธันวาคม, น. 1,9.) จากข้อมูลทำให้พบว่าการมีอยู่ของพระบรมราชานุสรณ์คอนเจดีย์ในทศวรรษ 2520 เป็นต้นมานั้นได้สร้างผลประโยชน์ทางการเงินให้กับทางจังหวัดสุพรรณบุรีไม่น้อย และทางจังหวัดได้ใช้งานอนุสรณ์คอนเจดีย์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอื่นๆ ให้กับสุพรรณบุรีในทางอ้อมเช่นกัน จากความสำคัญของพระบรมราชานุสรณ์คอนเจดีย์นี้เองที่ทำให้ทางจังหวัดได้มีการนำเงินบางส่วนที่ได้จากงานอนุสรณ์คอนเจดีย์และการขายเหรียญพระนเรศวรมาใช้พัฒนาพื้นที่บริเวณพระบรมราชานุสรณ์คอนเจดีย์ในปี 2524-2525 เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่อไปได้แก่ การปรับปรุงแทนอนุสาวรีย์พระนเรศวรทรงคชาศิก จากหินธรรมชาติเป็นหินอ่อน งบประมาณในการเปลี่ยนแปลงประมาณ 2 ล้านบาท ซึ่งเงินที่ใช้้นอกจากจะเป็นเงินที่ได้จากงานอนุสรณ์คอนเจดีย์แล้ว ยังได้เงินสมทบมาจากวัด พ่อค้าและประชาชน และในปีเดียวกันได้สร้างรูปปั้นหล่อสัมฤทธิ์สมเด็จพระนเรศวรตอนสุบินต่อสู้กับจระเข้ ราคา 2.7 แสนบาท พร้อมจัดทำสวนบริเวณรอบองค์เจดีย์ให้เป็นสวนสาธารณะ นอกจากนี้ทางจังหวัดยังได้ทำการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยการขุดคูล้อมรอบพระบรมราชานุสรณ์คอนเจดีย์ ซึ่งได้งบประมาณมาจากกรมชลประทานประมาณ 1.3 ล้านบาท (คนสุพรรณ, 2525, 16 มีนาคม, น. 1,9.) จากข้อมูลดังกล่าวจะพบว่าการพัฒนาพื้นที่บริเวณพระบรมราชานุสรณ์คอนเจดีย์ใช้งบประมาณที่ค่อนข้างสูงและสิ่งที่ทางจังหวัดเลือกพัฒนาไม่ได้ส่งผลให้พระบรมราชานุสรณ์คอนเจดีย์มีความเปลี่ยนแปลงมากกว่าที่เป็นอยู่ อหนึ่งการกระทำของจังหวัดสามารถสะท้อนให้เห็นได้ว่ารายได้จากการทำให้พระบรมราชานุสรณ์คอนเจดีย์ที่กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีจำนวนมากพอที่จะใช้จ่ายกับโครงการสิ้นเปลืองของทางจังหวัดได้

สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่างานอนุสรณ์คอนเจดีย์เข้าข่ายเป็นประเพณีประเพณีประติมากรรมตามคำนิยามของอิริค ฮอบส์บอมเนื่องจากในทศวรรษ 2490 ทางจังหวัดได้พยายามที่จะรื้อฟื้นการจัดงานโดยอ้างว่าเป็นประเพณีที่เกิดขึ้นสืบต่อกันมาตั้งแต่รัชกาลที่ 6 และนำอดีตมาสร้างเป็นสินค้าเช่น การประกวดธิดาดอน การเดินทัพจริงหรือการแสดงยุทธหัตถี ซึ่งตรงกับจุดมุ่งหมายของการประติมากรรมประเพณีขึ้นใหม่เพื่อรับใช้เศรษฐกิจ การเมืองและสังคม โดยจะพบว่าในทศวรรษ 2520 การเปลี่ยนแปลงการจัดงานอนุสรณ์คอนเจดีย์ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการช่วงชิงพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ระหว่างสุพรรณบุรีและกาญจนบุรี ที่ทำให้สุพรรณบุรีมีความจำเป็นที่จะต้องแสดงออกผ่านการจัดงานอนุสรณ์คอนเจดีย์ให้ยิ่งใหญ่ขึ้นเพื่อเป็นการประกาศให้คนทั้งประเทศรับรู้ถึงความสำคัญของพื้นที่โดยเฉพาะการจัดงานรัฐพิธีที่สถาบันกษัตริย์เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นประธาน

ในพิธี แต่อีกสาเหตุมาจากทางจังหวัดสุพรรณบุรีมีความต้องการให้พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดให้ดีขึ้นโดยไม่ต้องลงทุนอะไรมาก เพียงแค่ใช้ของที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งแนวคิดของทางจังหวัดมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นเมื่อทางจังหวัดขอความร่วมมือไปยัง ททท. งานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ ตั้งแต่ปี 2524 จึงได้รับการสนับสนุนเรื่อยมาเกิดการแสดงแสงสีเสียงที่ดึงดูดให้ประชาชนทั่วทุกสารทิศรู้จักพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์และมาเที่ยวงาน จนก่อให้เกิดรายได้จำนวนมากแก่ทางจังหวัดสุพรรณบุรีจนสามารถนำเงินที่เหลือจากการจัดงานมาใช้ปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่อไป ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในทศวรรษนี้ความหมายของพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์มีความสำคัญในแง่การเป็นแหล่งสร้างรายได้เหนือกว่าเป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

จากประเด็นประโยชน์จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวในงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์จะพบว่าในตารางที่ 1 รายได้จากงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ยังไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของรายได้การจัดงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ได้อย่างชัดเจนว่าก่อนและหลังที่จะมีการร่วมมือกับ ททท. รายได้เพิ่มขึ้นหรือลดมายน้อยเพียงใด เนื่องจากผู้ทำวิจัยยังไม่สามารถหาหลักฐานในส่วนดังกล่าวได้ ณ ขณะทำวิจัย นอกจากนี้ในบทความยังคงขาดข้อมูลที่จำเป็นที่จะอธิบายให้เห็นว่าประชาชนได้รับผลประโยชน์อย่างไรจากการเข้ามาของ ททท. และการที่พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นอนาคตในส่วนนี้จึงต้องได้รับการศึกษาต่อยอดเพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

หนังสือพิมพ์

กลางคืนมีชนช้างคนแน่นขนัดนับเป็นผลสำเร็จยิ่งยวดในด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว. (2524, 1 กุมภาพันธ์).

คนสุพรรณ. หน้า 1,2.

ขบวนยุทธหัตถีที่กรุงเทพฯ ซ้อมซ้อมใหญ่ที่ สพ. 2 มค. (2529, 31 ธันวาคม). **คนสุพรรณ.** หน้า 1,2.

งานอนุสรณ์ดอนเจดีย์ปีนี้จัดกองทัพจริงเพื่อสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์. (2524, 31 ธันวาคม). **คนสุพรรณ.** หน้า 1.

งานดอนเจดีย์ปีที่ 26 มีช้างสุรินทร์มาร่วม จัดใหญ่เท่าเดิมมีฉากแปลก ช้างสุรินทร์แสดงพิเศษ. (2525, 31 ธันวาคม). **คนสุพรรณ.** หน้า 1.

งานดอนเจดีย์ปีนี้ยิ่งใหญ่เช่นเคย. (2527, 16 มกราคม). **คนสุพรรณ.** หน้า 1.

งานดอนเจดีย์ปีนี้ยิ่งใหญ่กว่าก่อนๆที่แล้วมาการแสดงละครปรับปรุงใหม่. (2530, 16 มกราคม). **คนสุพรรณ.** หน้า 1.

งานดอนมโหฬารเหมือนเคยช้างจากสุรินทร์แสดงยุทธหัตถี มีช้างให้ขี่บริเวณงานและประกวดธิดาดอนฯ. (2528, 16 มกราคม). **คนสุพรรณ.** หน้า 1.

เชิญเที่ยวงานอนุสรณ์ดอนเจดีย์. (2518, 20 มกราคม). **คนสุพรรณ.** หน้า 2.

ดอนฯปีนี้มีชนช้างจัดมโหฬารกว่าทุกปี. (2523, 15 ธันวาคม). **คนสุพรรณ.** หน้า 1,9.

ผลการออกสลากงานดอนเจดีย์. (2516, 30 มกราคม). **คนสุพรรณ.** หน้า 1,12.

พระบรมโอรสาธิราชเสด็จวางพวงมาลา ณ อนุสรณ์ดอนเจดีย์. (2529, 1 กุมภาพันธ์). **คนสุพรรณ.** หน้า 1,9-10.

ผู้ว่าเปิดใจพัฒนาสุพรรณ พัฒนาสุพรรณใช้ประวัติศาสตร์สร้าง รง.ไม่มีปล่องควัน. (2525,16 มีนาคม). **คนสุพรรณ.** หน้า 1,9.

เอกสารอ้างอิง

มูลนิธิดอนเจดีย์จัดทะเบียนแล้ว. (2527, 1 ตุลาคม). **คนสุพรรณ.** หน้า 1,10.
สงครามยุทธหัตถีที่ดอนเจดีย์ ขบวนการข้างศึกทำการสั้ยุทธเหมือนจริง. (2524, 16 มกราคม). **คนสุพรรณ.**
หน้า 1.

สร้างรูปพระนเรศวรตอนสุบินฆ่าจระเข้และรูปเดี่ยวประจำหมู่บ้าน. (2524, 1 ธันวาคม). **คนสุพรรณ.**
หน้า 1,9.

หนังสือ

ชนิดา ชิตบัณฑิตย์. (2550). **โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: การสถาปนาพระราชอำนาจนำใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.** กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
บุรี พรหมลักขโณ. (2494). **หนังสือระลึกงานฟื้นฟูเจดีย์ยุทธหัตถี ณ ตำบลดอนเจดีย์ อำเภอศรีประจันต์
จังหวัดสุพรรณบุรี.** ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2560). **ประเพณีประติษฐิ์ในชุมชนอีสานลุ่มน้ำโขง.** ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.
ภิญญพันธ์ พจนะลาวัลย์. (2558). **กำเนิดประเทศไทยภายใต้เผด็จการ.** กรุงเทพฯ: มติชน.
มนัส โอภากุล. (2552). **ข้างป่าต้น คนสุพรรณ.** กรุงเทพฯ: มิ่งเจริญ.
วิศิธา ตั้งคำวานิช. (2557). **ประวัติศาสตร์สุโขทัยที่เพิ่งสร้าง.** กรุงเทพฯ: มติชน.

บทความในวารสาร

ในวงการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. (2524, มกราคม). **อนุสาร อ.ส.ท.** 21 (6),73.
ปฏิทินท่องเที่ยว. (2524, มกราคม) **อนุสาร อ.ส.ท.** 21 (6),15.
ภารเดช พยัฆวิเชียร. (2549). การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของไทยทั้งอดีตปัจจุบันและอนาคต. ใน **eTAT
Tourism Journal.** 2 ,3-4.

สัมภาษณ์

สัมภาษณ์คุณพิเชฐ วัฒนวงศ์. (สัมภาษณ์ 2561, 17 ธันวาคม)
สัมภาษณ์คุณทิพนิกา คำหอม. (สัมภาษณ์ 2561, 17 ธันวาคม)
สัมภาษณ์คุณวัชรินทร์ วัฒนวงศ์. (สัมภาษณ์ 2561, 17 ธันวาคม)